

KO E NGA AHI ME'AFOAKI 'O E LAUMALIE



‘Oku foaki ‘e he ‘Otua ki he kaingalotu kotoa pe ‘o Hono siasi, ‘i he kuonga kotoa pe, ha ngaahi me‘afoaki fakalaumalie ke faka‘aonga‘i ‘e he memipa takitaha ‘i he ngaue ‘ofa ma‘a e lelei fakalukufua ‘a e siasi mo e fa‘ahinga ‘o e tangata. ‘Oku foaki mai kinautolu ‘i he ngaue ‘a e Laumalie Ma‘oni‘oni, ‘a ia ‘oku Ne tufaki kinautolu ki he memipa takitaha ‘o fakatatau ki Hono finangalo.

‘Oku ‘omi ‘e he ngaahi me‘afoaki ‘a e ngaahi ngaue mo e ngaahi poto‘i ngaue kotoa pe ‘oku fie ma‘u ke teuteu‘i ‘aki ‘a e kaingalotu ki hono langaki hake ‘o e siasi, ke nau matu‘otu‘a fakalaumalie, pea ke fakatupulaki ‘a e uouangataha ‘o e tui mo e ‘ilo ki he ‘Otua.



‘I he taimi ‘oku faka‘aonga‘i ai ‘e he kaingalotu ‘a e ngaahi me‘afoaki fakalaumalie ko ‘eni ko ha kau tauhi faivelenga ‘o e ‘alo‘ofa lahi ‘a e ‘Otua, ‘oku malu‘i ai ‘a e siasi mei he ivi takiekina faka‘auha ‘o e ngaahi tokateline hala, tupulaki ‘i he fakalakalaka ‘oku fakatefito ‘i he ‘Otua, pea langa hake ‘i he tui mo e ‘ofa.

‘Oku totonu ke tau lotu ki he ‘Otua ke foaki mai ‘e he Laumalie Ma‘oni‘oni ha ngaahi me‘afoaki lahi ange ke tau ngaue ‘i He‘ene ngaue, mo e loto fiemalie ke faka‘aonga‘i kitautolu ‘i he feitu‘u mo e founga ‘oku Ne finangalo ki ai. Ko e fakapulipuli ke loto fiemalie ma‘u pe.



‘Oku fakahaa‘i ‘e he Tohi Tapu pe ko hai ‘oku ne foaki ‘a e ngaahi me‘a‘ofa, ko e ha ‘a e taumu‘a ‘oku foaki mai ai kiate kitautolu, pea ‘oku ne talamai ha ni‘ihi ‘o kinautolu: "Pea ‘oku kehekehe ‘a e ngaahi me‘a‘ofa, ka ko e Laumalie tatau pe. Pea ‘oku ‘i ai ‘a e ngaahi faikehekehe ‘o e ngaahi pule, ka ko e ‘Eiki tatau pe. Pea ‘oku ‘i ai ‘a e ngaahi ngaue kehekehe, ka ko e ‘Otua tatau pe ‘a ia ‘oku ne ngaue ‘i he me‘a kotoa pe. Ka ‘oku foaki ‘a e fakaha ‘a e Laumalie ki he tangata kotoa pe ke ‘aonga ki ai.... Ka ‘oku ngaue ‘e he ngaahi me‘a ni kotoa pe ‘a e Laumalie pe taha, ‘o vahevahe ki he tangata taki taha ‘o fakatatau ki he‘ene fa‘iteliha ki ai." —1 Kolinito 12:4-7, 11 ‘Oku ‘i ai ha ngaahi lisi ‘oku hiki ai ‘e Paula ha ni‘ihi ‘o e ngaahi me‘afoaki ‘oku foaki ‘e he Laumalie Ma‘oni‘oni: 1 Kolinito 12:8-10; Loma 12:6-8; ‘Efeso 4:11-12. ‘Oku ‘i ai foki mo e ngaahi me‘afoaki kehe ‘oku foaki ‘e he Laumalie Ma‘oni‘oni ‘oku ‘ikai lave ki ai ‘i he ngaahi potufolofola ko ‘eni. ‘Oku ne pehe ‘oku fie ma‘u ia ke fakahoko ‘aki ‘a e ngaue ‘i he siasi pe ‘i tu‘a. ‘Oku ne toe ‘omi foki mo ha ngaahi me‘afoaki ‘oku fe‘unga mo e kuonga ‘oku tau mo‘ui ai. Te tau vakai ‘i he fakamatala ko ‘eni ki ha ni‘ihi ‘o e ngaahi me‘afoaki ko ‘eni ‘oku foaki mai ‘e he Laumalie Ma‘oni‘oni kiate kitautolu.



NGAAHI ME'AFOAKI 'O E LAUMALIE

1 Kolinito 12:8-10

Ko e Me'afoaki 'o e Lea
'o e Poto

Ko e Me'afoaki 'o e Lea
'o e Saienisi

Ko e Me'afoaki 'o e Tui

Ko e Me'afoaki 'o e
Fakamo'ui

Ko e Me'afoaki 'o e
Ngaue Mana

Ko e Me'afoaki 'o e
Kikite

Ko e Me'afoaki 'o e Fa'a 'Ilo'ilo 'o e
Ngaahi Laumalie

Ko e me'afoaki 'o e ngaahi lea kehekehe
mo e me'afoaki 'o e faka'uhinga'i 'o e
ngaahi lea kehekehe

Loma 12:6-8

Me'afoaki 'o e Ngaue
Tokoni

Me'afoaki Fakafaiako

Ko e Me'afoaki 'o e
Na'ina'i

Ko e me'afoaki 'o e
foaki

Ko e Me'afoaki 'o e
Tu'unga Fakatakimu'a

Ko e Me'afoaki 'o e
'Alo'ofa

Efeso 4:11-12

Ko e Me'afoaki 'o e Kau
'Aposetolo

Ko e Me'afoaki 'o e
'Evangelio

Ko e Me'afoaki 'o e
Ngaue Fakafaifekau mo
e Taukei

Ngaahi Me'afoaki Kehe

Ko e Me'afoaki 'o e Pule

Ko e me'afoaki 'o e
ngaue fakamea'a

Ko e Me'a'ofa 'o e
Talitali Kakai

Ko e Me'afoaki 'o e
Taukapo

Ko e me'afoaki 'o e
musika

Ko e me'a'ofa 'o e
fe'unu'aki .

Ko e me'a'ofa 'o e mītia
fakasōsialé

Te ke lava 'o lomi'i
ha lisi pe ko ha
me'a'ofa pau ke
'alu hangatonu ki
he fakamatalá.

“He kuo foaki ki he tokotaha ‘i he Laumālie ‘ae **lea** ‘oe **poto**; ki he tokotaha ‘ae **lea** ‘oe **‘ilo (Saienisi)**‘i he Laumālie ko ia; Ki he tokotaha ‘ae **tui** ‘i he Laumālie ko ia; ki he tokotaha ‘ae **foaki** ‘oe **fakamo**‘ui ‘i he Laumālie ko ia; Ki he tokotaha ‘ae fai ‘oe ngaahi mana; ki he tokotaha ‘ae **kikite**; ki he tokotaha ‘ae **‘ilo ki he ngaahi laumālie**; ki he tokotaha ‘ae **lea kehekehe**; ki he tokotaha hono **fakamatala** ‘oe **ngaahi lea**:”



KO E ME'AFOAKI 'O E LEA 'O E POTO

Ko e me'afoaki ko 'eni ko e malava ko ia ke fakahaa'i ha me'a pe ngaue fakapotopoto 'i he fakaha 'a e Laumalie Ma'oni'oni. Ko e tokotaha 'oku ne ma'u 'a e me'afoaki ko 'eni 'oku 'ikai ngata pe 'i he'ene poto, ka 'oku ne toe lava foki 'o fakahaa'i ia 'aki ha ngaahi lea fakapotopoto. 'Oku foaki 'e he me'afoaki ko 'eni ha mahino loloto ke faka'uhinga'i 'a e ngaahi mo'oni fakalaumalie.

'Oku nau tokanga taha ki he ngaahi nunu'a ke fakapapau'i 'a e ngaahi sitepu hoko

'Oku nau ma'u ha mahino ki he me'a 'oku fie ma'u ke feau 'aki e ngaahi fie ma'u 'a e sino 'o Kalaisi

'Oku nau 'omi ha ngaahi founga faingofua mo 'aonga 'i he lotolotonga 'o e fepakipaki mo e puputu'u.

'Oku nau fakafanongo ki he Laumalie, 'o 'omi ha fakahinohino ki he founga lelei taha ke fakalelei'i 'aki ha tukunga pau.

'Oku nau ngāue'aki 'a e ngaahi mo'oni fakalaumālié 'i ha ngaahi founga pau mo 'aonga.

1 Tu'i 3:16-28



Ngaue 6:8-15

KO E ME'AFOAKI 'O E FOLOFOLA 'O E 'ILO (SAIENISI)

'Oku kau 'i he me'afoaki ko 'eni 'a e malava ko ia ke ma'u 'a e ngaahi mo'oni fakalaumalie pea fokotu'utu'u kinautolu 'i ha founga maau ke fakahaa'i ki he ni'ihiki kehe. 'Oku ma'u 'a e mahino ko 'eni 'o e mo'oni mei hono ako 'o e Folofola, pe fakahangatonu mei he 'Otua 'i he ue'i fakalaumalie. Ko ia ai, ko e "lea 'o e 'ilo (saienisi)" ko e poto ia 'o e lea fekau'aki mo e ngaahi mo'oni ko ia, 'o 'oatu kinautolu ki he kau fanongo 'i honau fakahokohoko totonu, koe'uhi ke fakaloto'i 'a kinautolu 'oku fanongo ki ai.



Luke 1:1-4

'Oku faingofua 'enau ako mo manatu'i 'a e fakamatala 'i ha founga pau mo fakaikiiki.

'Oku nau 'ilo'i 'a e ngaahi mo'oni fakatohitapu 'oku ne 'ai ke nau lava 'o tauhi lelei ange ki he sino 'o Kalaisi.

'Oku nau ma'u ha 'ofa lahi ki he folofola, pea 'oku nau fiefia 'i he fekumi loloto 'i he Tohi Tapu ke ma'u 'a e 'ilo, mahino, mo e mo'oni.

'Oku nau ako fakalelei mo fakatotolo ke mahino lelei ange 'a e ngaahi mo'oni fakalaumalie.

'Oku nau fokotu'utu'u 'a e fakamatala ki hono ako'i mo e ngaue'aki 'aonga.

KO E ME'A'OFA 'O E TUI

“Ko eni, ko e tuí, ko e tui ki he ngaahi me’a ‘oku ‘amanaki ki aí, ko e fakamo‘oni ‘o e ngaahi me’a ‘oku ‘ikai mamata ki aí.” (Hepelū 11:1). ‘Oku ‘uhinga ‘a e me’a‘ofa ‘o e tuí ki ha fa‘ahinga tui makehe ‘okú ne ‘ai ‘a e tokotaha ‘okú ne ma‘ú ke ne fai ha ngaahi ngāue makehe mo ta‘e angamaheni ma‘á e ‘Otuá.

‘Oku nau tui ki he ngaahi tala‘ofa ‘a e ‘Otuá pea ue‘i ‘a e ni‘ihi kehé ke nau fai ‘a e me’a tatau.

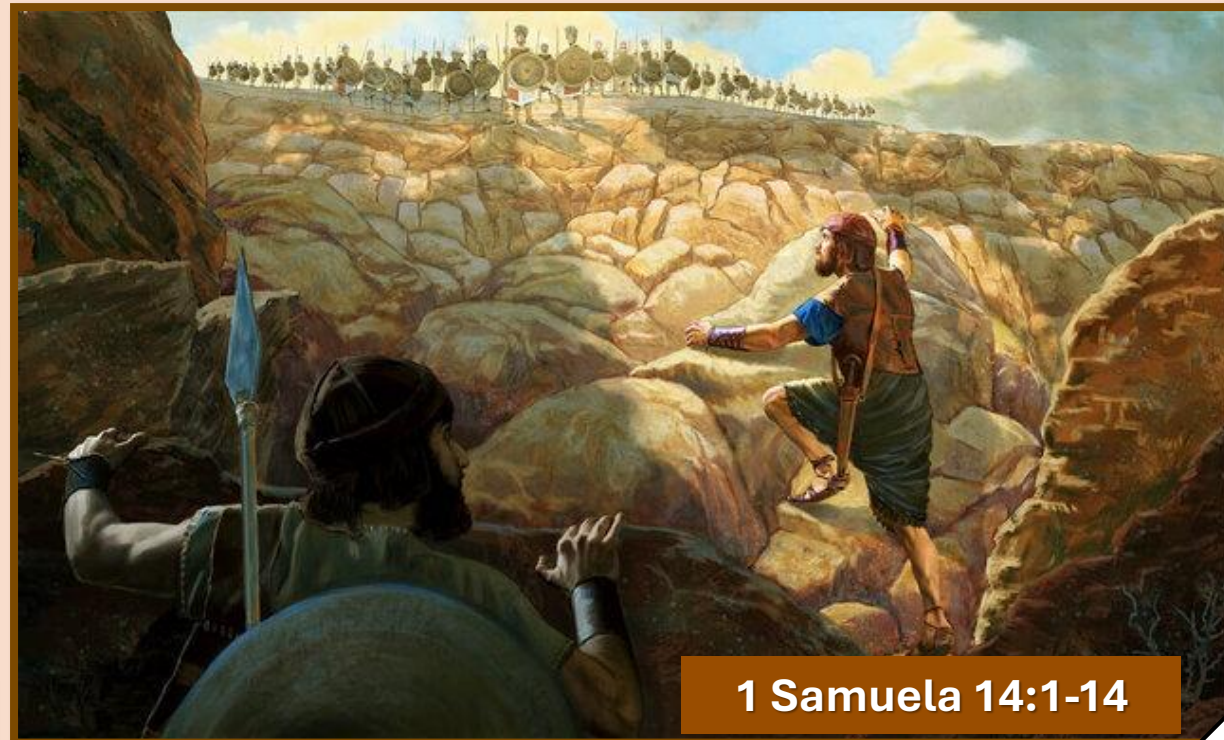
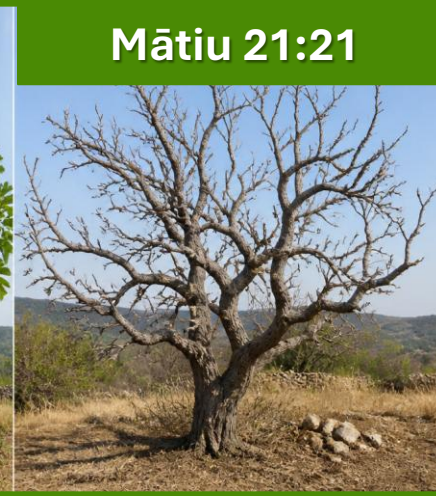
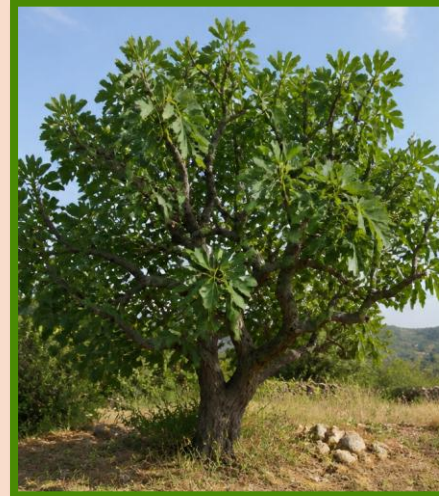
‘Oku nau ngāue ‘i he falala kakato ki he malava ‘a e ‘Otuá ke ikuna‘i ‘a e ngaahi fakafaingata‘a‘ia‘angá ..

‘Oku nau ma‘u ha ‘ulungaanga ‘i he ngaahi faingata‘a ‘oku ne fakapapau‘i ‘oku ‘ikai ko e ‘Otua pe ‘oku ne lava ‘o fai ha me’a; ka te Ne fai ia.

‘Oku nau fakalakalaka ‘a e ngāue ‘a Kalaisí koe‘uhí he ‘oku nau laka atu ‘o ‘alu ki he feitu‘u ‘oku ‘ikai ‘alu ki ai ‘a e ni‘ihi kehé.

‘Oku nau kole ki he ‘Otuá ‘a e me’a ‘oku fie ma‘ú, pea falala ‘e tokonaki mai ‘e he ‘Eikí.

Mātiu 21:21



1 Samuela 14:1-14

ME'AFUAKI 'O E FAKAMO'UI



Ngāue 14:8-10 .

'Oku 'omi 'e he me'afuaki ko 'eni ha ngaahi malohi makehe 'o hange ko ia na'e ma'u 'e he kau 'aposestolo (Ma'ake 16:18; Ngaahi Ngaue. 3: 2-8; 14: 8-10; etc.) 'Oku fiefia 'a e Laumalie Ma'oni'oni, 'o fakafou 'i he ngaahi fakavaha'a fakaetangata, ke fakamo'ui 'a e ngaahi mahaki mo fakafoki 'a e mo'ui lelei 'a e kakai.

Ko e mo'oni, 'oku ma'u 'e he tokotaha kotoa pe 'a e totonu ke kole ke fakamo'ui 'a e mahaki pea ke ma'u ha tali ki he'enua lotu; Ka kuo pau ke fakafaikehekehe'i 'eni mei he "ngaahi me'afuaki 'o e fakamo'ui" 'oku lau ki ai heni.

'Oku hange ko kinautolu 'oku nau ma'u 'a e me'afuaki ko 'eni 'oku nau ma'u 'a e 'ilo mo e fakahinohino 'a e 'Otua 'i He'ene ngaue, pea 'oku nau fakamo'ui pe 'a kinautolu 'oku fakahinohino ki ai 'a e 'Otua. Ko ia ai 'oku nau ma'u ha 'ilo ki he ola.

'Oku nau lotu mo tokanga'i 'a kinautolu 'oku puke pe loto mamahi.

'Oku nau ma'u ha ongo'i manava'ofa loloto pea loto ke fakamo'ui 'e he 'Otuá 'a e mahaki.

'Oku nau fakamo'oni'i 'a e popoaki 'a e 'Otua 'o fakafou 'i he fakamo'ui.

'Oku nau faka'aonga'i ia ko ha faingamalie ke fakahoko ai 'a e mo'oni fakatohitapu mo sio ki hono fakalangilangi'i 'o e 'Otua.

'Oku nau lotu, ala ki ai, pe lea 'aki ha ngaahi lea 'oku mana 'ene 'omi 'a e fakamo'ui ki he ni'ihiki kehe.



Ngaue 5:12,15

ME'AFŌAKI 'O E NGAAHI MĀLA 'OKU FAKAHOKO

2 Tu'i 6:5-6



Luke 5:4-6



Ko e me'a'ofá 'oku kau ki ai 'a hono fakahoko 'a e ngaahi ngāue mālohi 'a ia 'oku fakakaukau ki ai 'a e kau mamatá 'okú ne liliu 'a e 'alunga anga-maheni 'o natulá

'Oku nau lea'aki 'a e mo'oni 'a e 'Otuá pea 'oku lava ke nau fakamo'oni'i ia 'aki ha mana 'oku 'alu fakataha mo ia.

'Oku nau fakafofonga'i 'a Kalaisi pea 'i he'enau me'afoakí, 'oku nau tataki 'a e kakaí ki ha fetu'utaki mo Kalaisi.

'Oku nau fakahaa'i 'a e falala ki he faitōnunga 'a e 'Otuá pea mo e malava ke fakahāhā 'a e 'i ai 'a Kalaisí .

'Oku nau taukave'i ko e 'Otua 'a e tupu'anga 'o e ngaahi mana pea 'oku nau fakalangilangi'i 'a e 'Eiki.

'Oku nau taukave'i ko e 'Otua 'a e tupu'anga 'o e ngaahi mana pea 'oku nau fakalangilangi'i 'a e 'Eiki.



KO E ME'AFOAKI 'O E KIKITE

'Oku 'oange 'e he Laumalie Ma'oni'oni 'a e malohi ke lea 'aki 'a e mafai 'o fakafofonga'i 'a e 'Otua, pe 'i he huafa 'o e 'Otua, ke tomu'a tala 'a e ngaahi me'a 'e hoko 'i he kaha'u pe ke fakaha 'a e finangalo 'o e 'Otua 'i he lolotonga. 'Oku fakahaa'i 'a e me'afoaki 'o e kikite 'i he ngaahi me'a-ha-mai, pe misi, pe ko ha ue'i fakalaumalie makehe 'oku ha'u ki he 'atamai; pea 'oku hoko leva 'a e me'angaue 'a e tangata ko e me'a lea 'a e 'Otua. Ko e faka'ilonga ia ke 'ilo'i 'a e siasi mo'oni 'o e 'Otua 'i he ngaahi 'aho faka'osi (Fakaha 12:17; 19:10).

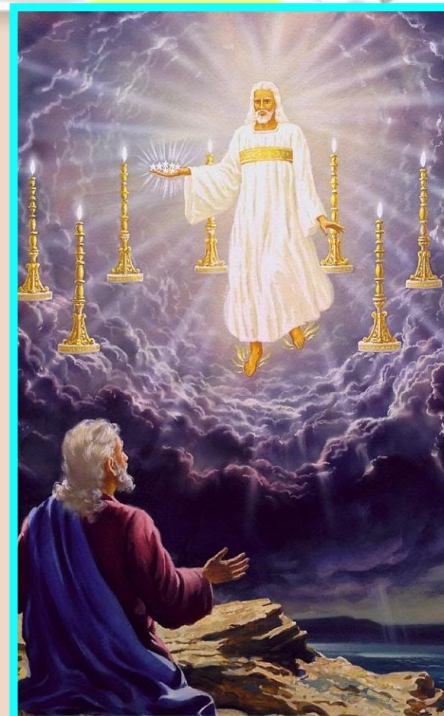
'Oku nau lea 'aki 'a e folofola 'a e 'Otua 'i he taimi totonu, pe fakahaa'i 'a e angahala, 'o fakatupu ai 'a e tuipau mo e fakatomala

'Oku nau sio ki he ngaahi mo'oni fakatohitapu 'oku 'ikai fa'a 'ilo ki ai 'a e ni'ihiki kehe, pea 'oku nau fakatukupaa'i kinautolu ke nau tali

Te nau lava 'o fakaha 'a e ngaahi me'a 'e hoko 'i he kaha'u kuo fakaha kiate kinautolu

'Oku nau fakatokanga ki he fakamaau 'oku tu'unuku mai 'a e 'Otua kapau 'oku 'ikai ke 'i ai ha fakatomala

'Oku mahino kiate kinautolu 'a e loto mo e 'atamai 'o e 'Otua 'i he ngaahi me'a 'oku nau a'usia



Fakaha 1:9-11



'Isikeli 9:4

ME'AFOAKI 'O E FA'A 'ILO'ILO 'O E NGAAHI LAU MALIE



Ngaue 5:1-5



Ngaue 13:6-12

'Oku kau 'i he me'afoaki ko 'eni 'a e malava ko ia ke fakafaikehekehe 'i 'a e mo'oni mei he me'a 'oku hala; Ue'i fakalangi mo e me'a 'oku loi. Na'e fakatokanga 'a Kalaisi ki Hono siasi 'e tu'u hake ha kau palofita loi, tautautefito 'i he ngaahi 'aho faka'osi, pea 'oku fie ma'u 'a e me'afoaki ko 'eni. Na'e ma'u 'e he kau 'aposestolo 'o e siasi 'i mu'a 'a e malava ke fakafaikehekehe 'i 'a e kau malanga mo e kau akonaki mo'oni mei he kau faiako loi (Ngaue 5:1-10; 13:9-11).

'Oku 'omi 'e Sione 'a e fale'i ko 'eni: "Si'oku 'ofeina, 'oua na'a mou tui ki he laumalie kotoa pe, kae 'ahi'ahi'i 'a e laumalie pe 'oku nau mei he 'Otua: he kuo 'alu atu 'a e kau palofita loi tokolahi ki mamani. 'Oku mou 'ilo 'i he me'a ni 'a e Laumalie 'o e 'Otua: Ko e laumalie kotoa pe 'oku ne fakaha kuo ha'u 'a Sisu Kalaisi 'i he kakano 'oku 'o e 'Otua ia: Pea ko e laumalie kotoa pe 'oku 'ikai te ne vete kuo ha'u 'a Sisu Kalaisi 'i he kakano 'oku 'ikai mei he 'Otua ia: pea ko e laumalie 'eni 'o e fili 'o Kalaisi, 'a ia kuo mou fanongo 'e ha'u ki ai; pea na'a mo e taimi ni kuo 'osi 'i mamani ia." (1 Sione 4:1-3)

'Oku nau fakafaikehekehe 'i 'a e mo'oni mei he me'a 'oku hala; tonu mei he hala; 'a e ngaahi taumu'a haohaoa 'a e ta'ema'a.

'Oku nau 'ilo'i 'a e kakaa 'aki 'a e tonu mo e taau.

'Oku nau fakapapau'i 'a e taimi 'oku mo'oni ai ha fakamo'oni na'e pehe ki he 'Otua.

'Oku nau fakatokanga'i 'a e ngaahi fehalaaki 'i ha akonaki, fakakikite popoaki, pe faka'uhinga.

'Oku nau lava 'o ongo'i 'a e 'i ai 'a e kovi.

KO E ME‘AFOAKI ‘O E NGA‘AHI LEA KEHEKEHE MO E ME‘AFOAKI ‘O E FAKATONU‘EA ‘O E LEA

Ko e me‘afoaki ‘o e lea kehekehe ko e malava ko ia ke fakahoko ‘a e ongoongolelei ‘i ha lea muli kuo te‘eki ako pea ‘e lava ke mahino ngofua ki ha muli ‘oku ne lea ‘aki ‘a e lea ko ia, pe ke mahino kiate ia ‘a e ‘uhinga ‘o e popoaki ‘a ha taha kehe ‘oku lea ‘i ha lea muli. Ko e me‘afoaki foki ia ‘o e ngaahi lea kehekehe ke lea ‘aki ‘a e lea ‘a e kau ‘angelo (‘Oku fie ma‘u ke tanaki atu ‘a e me‘afoaki ko ‘eni ki he me‘afoaki ‘o hono faka‘uhinga‘i ‘o e lea ko ia).



Ngaue 2:1-4

Ngaue 10:44-46

‘Oku nau lea ‘i ha lea fakafonua na‘e ‘ikai ke nau ako pea ‘ikai mahino kiate kinautolu.

‘Oku mahino kiate kinautolu ha lea fakafonua ‘oku te‘eki ako, pe ‘oku mahino kiate ha taha koe, neongo ‘oku ‘ikai ke nau ‘ilo‘i ho‘o lea fakafonua.

‘Oku tokoni ‘a e me‘afoaki ko ‘eni ke ‘ilo‘i ‘e he kakai ‘a e popoaki ‘a Kalaisi, ‘o ikuna‘i ‘a e ngaahi faingata‘a ‘i he lea fakafonua.

‘Oku nau faka‘uhinga‘i ha pōpoaki ‘oku ‘omai ‘i he ngaahi lea kehekehe koe‘uhi ke mahino‘i ia ‘e he fakataha‘angá.

‘Oku fakatou faka‘aonga‘i ‘a e ongo me‘afoaki ki hono malanga‘i ‘o e ongoongolelei pea mo hono langa hake ‘o e siasi.



“Ko ia ‘i he ‘etau ma’u
‘ae ngaahi foaki ‘oku fai
kehekehe, ‘o taau mo e
‘ofa kuo foaki kiate
kitautolu, kapau ko e
kikite, tau fai ia ‘o
fakatatau mo hono lahi
‘oe tui; Pe ko e
tauhi(Ngaue), tau fai ‘ae
tauhi: pe ko ia ‘oku
akonaki, ke fai ‘ene
akonaki; Pe ko ia ‘oku
ekinaki, ke ne ekinaki:
ko ia ‘oku foaki, ke fai ia
‘o angatonu; ko ia ‘oku
pule, ke fa’a fai ia; ko ia
‘oku fai ‘**ofa**, ke fai ‘i he
fiefie fai..”



Me'a'ofa 'o e Tauhi (ngave)



Ngaue 6:1-3

Ko e me'afoaki ia 'o hono 'ilo'i 'o e ngaahi fie ma'u 'oku fekau'aki mo e ngaue 'a e 'Otua pea faka'aonga'i 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni 'oku ma'u ke feau 'aki e ngaahi fie ma'u ko ia mo tokoni ke a'usia 'a e ngaahi taumu'a 'oku fie ma ' Oku ngāue'aki ia ' i he taimi ' e ni'ihī ' i ha ' uHINGA makehe ki hono tufaki ' o e tokoní mo hono tokanga'i ' a e ngaahi fiema'u fakamatelie ki he masivá, kau mahakí, mo e kau muli. 'I he taimi 'e ni'ihī 'oku faka'aonga'i ia 'i he ngaue ki hono tokanga'i 'o e ngaahi me'a fakamamani 'o e siasi.

➡ 'Oku nau ma'u 'a e fanga ki'i me'a iiki mo 'aonga 'oku fie ma'u ke fai pea nau fiefia 'i hono fai kinautolu 'o 'ikai kole ange.

➡ 'Oku nau 'ilo'i 'a e taumu'a makehe mo e mahu'inga 'o e 'Otua 'i hono fakahoko 'o e ngaahi ngaue angamaheni mo fie ma'u 'i he nima fie tokoni.

➡ 'Oku nau fiefia 'i hono fakahoko 'o e ngaahi fatongia faka'aho.

➡ 'Oku nau fiefia 'i hono fai 'o e ngaahi ngaue angamaheni 'i he lotu 'a ia 'e ta'eoli'ia ai e ni'ihī kehe.

➡ 'Oku nau loto fiemalie ma'u pe ke fakahoko ha fa'ahinga ngaue pe 'oku fie ma'u ke fai.



ME'AFOAKI 'O E FAIAKO

'Oku 'oatu 'e he me'afoaki ko 'eni 'a e malava ko ia ke fakamaau, fakatupulaki, fakato ki he 'atamai, pea faka'aonga'i 'i he mo'ui 'a e ngaahi mo'oni kuo fakaha mai. 'Oku ma'u 'a e me'afoaki 'i he mahino kuo fakamama'i mo e malava ko ia ke fakamatala'i mahino. Ko e faiako Kalisitiane 'oku tui ki he tu'unga fakatakimu'a 'a Kalaisi 'i Hono siasi te ne li'oa kakato ia ki He'ene akonaki. 'Ikai ngata ai, hange ko e fakahinohino 'a Paula kia Timote (1 Timote 5:17), ko e kaumatu'a 'oku ngaue 'i he faiako 'oku nau "taau ke

Ngaue 18: 24-28



1 Timote 4:12-16



'Oku nau fakahoko 'a e ngaahi mo'oni fakatohitapu 'oku ne ue'i fakalaumalie 'a e talangofua lahi ange ki he Folofola 'a e 'Otua.



'Oku nau fakatukupaa'i 'a e kau fanongo 'i ha ngaahi founa faingofua mo 'aonga 'aki 'a e ngaahi mo'oni 'o e Folofola.



'Oku nau tokangataha ki hono liliu 'o e mo'ui 'aki hono tokoni'i 'a e ni'ihiki kehe ke nau mahino'i lelei ange 'a e Tohi Tapu.



'Oku nau tokanga ki he fakaikiiki mo e tonu.



'Oku nau teuteu'i kinautolu 'aki ha ngaahi vaha'ataimi loloa 'o e ako mo e fakakaukauloto.



KO E ME'AFOAKI 'O E FAKAKOLEKOLE

'Oku fakataumu'a 'a e na'ina'i ki he loto mo e loto. 'Oku ma'u 'e ha ni'ihhi 'a e me'afoaki makehe 'o hono faka'ai'ai 'a e ni'ihhi kehe ke nau ngaue, pe fakafiemalie'i kinautolu 'i he taimi 'oku nau faingata'a'ia ai. 'Oku nau 'ilo'i 'a e founga ke fakahoko ai ha ngaahi lea fakalotolahi, fakafiemalie, fakalotolahi, mo ha fale'i ki he ngaahi memipa kehe 'o e sino 'i ha founga te nau ongo'i ai 'oku tokoni'i mo fakamo'ui kinautolu.

↑ 'Oku nau tu'u fakataha mo kinautolu 'oku loto-fo'i ke fakamalohia mo fakafiemalie'i kinautolu.

↑ 'Oku nau fakafepaki'i, poupou'i, na'ina'i, mo poupou'i 'a kinautolu kuo he mei he'enu tui pe 'i he'enu mo'ui.

↑ 'Oku nau tokoni'i 'a e ni'ihhi kehe ke liliu honau 'ulungaanga 'aki hono faka'aonga'i 'a e ngaahi mo'oni fakatohitapu.

↑ 'Oku nau fa'a feohi mo ha kakai koe'uhi he 'oku nau fakalotolahi'i kinautolu 'aki 'enu to'onga, 'ulungaanga, mo 'enu fale'i mo'oni.

↑ 'Oku nau fakamamafa'i 'a e ngaahi tala'ofa 'a e 'Otua, falala ki he finangalo 'o e 'Eiki, pea tataki 'a e ni'ihhi kehe ke nau fakakaukau mo fakahaa'i 'a e angahala.

Filimone 1:8-14



Ma'ake 12:41-44



KO E ME'AFOAKI 'O E FOAKI

'Oku kau 'i he me'a'ofa ko 'eni 'a hono foaki 'o e ngaahi ma'u'anga tokoni fakamatelie ki he ngaue 'a e 'Eiki, 'o fai ia 'i he anga'ofa mo e fiefia, 'i he loto faingofua kae 'ikai 'i ha taumu'a 'e ua. 'Oku 'ikai totonu ke 'i ai ha ngata'anga 'o e fakangalingali pe siokita. Ko e fa'ahinga to'onga fakakaukau fakamatoato mo anga'ofa pehee ko ha me'afoaki foki ia 'o e Laumalie, 'a ia 'oku fie ma'u hono ivi takiekina ki hono faka'aonga'i totonu 'o e koloa.



'Oku nau tokanga'i 'enau ngaahi me'a fakapa'anga mo fakangatangata 'enau to'onga mo'ui, koe'uhi ke nau foaki 'a e lahi taha 'o 'enau ngaahi ma'u'anga tokoni 'e lava.



'Oku nau poupou'i 'a e ngāue fakafaifekaú 'aki 'a e ngaahi me'a'ofa feilaulau ki mu'a 'a e pule'angá.



'Oku nau feau 'a e ngaahi fie ma'u mo'oni 'oku ne faka'ata 'a e tupulaki fakalaumalie.



'Oku nau tokonaki mai 'a e ngaahi koloá 'i he nima - homo mo e fiefia 'o falala ki he 'Otuá ki he tokonaki ki aí.



'Oku nau ma'u nai ha malava makehe ke ma'u ha pa'anga koe'uhi ke nau lava 'o ngāue'aki ia 'i he ngāue 'a e 'Otuá.



2 Kolinito 8:1-4

KO E ME'AFOAKI 'O E TU'UNGA FAKATAKIMU'A

Ko e me'a'ofá 'oku fekau'aki ia mo hono fokotu'u ha ngaahi taumu'a 'o fakatatau ki he taumu'a 'a e 'Otuá ki he kaha'ú. 'Oku nau toe ma'u foki 'a e me'afoaki 'o hono fakahoko 'a e ngaahi taumu'a ko ia ki he ni'ihiki kehe 'i ha founga 'oku nau ngaue loto fiemalie mo feongoongoi fakataha ai ke a'usia kinautolu.

'Oku fie ma'u 'a e me'afoaki ko 'eni kiate kinautolu 'oku 'i ha fa'ahinga tu'unga ma'u mafai pe ivi takiekina, 'o tatau ai pe pe 'i he siasi (1 Tesalonika 5:12; 1 Timote 5:17) pe 'i 'api (1 Timote 3:4-5, 12).

Ko e tokotaha 'oku 'i ha tu'unga fakatakimu'a 'oku ne fie ma'u 'a e ivi mo e faivelenga mo'oni. Ko e ngaahi 'ulungaanga ko 'eni ko ha me'afoaki ia 'o e Laumalie Ma'oni'oni.

➡ 'Oku nau 'omi ha fakahinohino ki he fanau pe ngaue fakafaifekau 'a e 'Otua.

➡ 'Oku nau fatongia 'aki mo fokotu'u ha ngaahi taumu'a.

➡ 'Oku nau ma'u 'a e visone pea 'oatu 'a e fakatataa ki he ni'ihiki kehe ke nau mamata ki ai.

➡ 'Oku nau faka'ai'ai 'a e ni'ihiki kehe ke nau fai 'a e lelei taha 'oku nau malava.

➡ 'Oku nau sai'ia ke kamata ha fa'ahinga ngaue mo tataki e ngaahi ngaue 'a e kulupu.

Nehemaia 2:17-20



KO E ME'A'OFA 'O E 'ALO'OFA

Ngaue 9:36-39



Koe me'a'ofa ke ongo'i 'a e manava'ofa mo'oni mo e manava'ofa kiate kinautolu 'oku faingata'a'ia 'i he ngaahi palopalema fakaesino, faka'atamai, pe fakaeloto. ' Oku nau liliu ' a e manava'ofa ko iá ki hono fai fiefia ' a e ngaahi ngāue ' a ia ' oku tapua atu ai ' a e ' ofa ' a Kalaisí pea fakasi'isi'i ai ' a e faingata'a'ia.



'Oku nau tokangataha ki hono fakafiemalie'i 'a e tupu'anga 'o e mamahi pe ta'efiemalie 'i he kakai faingata'a'ia.



'Oku nau tokanga'i 'a e ngaahi fie ma'u 'a e kau kafo, masiva, pe fakamavahe'i.



'Oku nau fakahaa'i 'a e 'ofa, 'alo'ofa, mo e ngeia kiate kinautolu 'oku fehanganagai mo e ngaahi taimi faingata'a pe ngaahi faingata'a.



'Oku nau ngaue 'i ha ngaahi tukunga faingata'a pe ta'efakafiemalie pea 'oku nau fai ia 'i he fiefia.



'Oku nau tokanga ki he ngaahi me'a fakafo'ituitui pe fakasosiale 'a ia 'oku ngaohikovi'i ai 'a e kakai.



“Pea “na‘a ne foaki
‘ae ni‘ihi,” ko e kau
‘aposeto**lo**; mo e
ni‘ihi, ko e kau
palōfi**ta**; mo e
ni‘ihi, ko e kau
‘evangeliō; mo e
ni‘ihi, ko e kau
faifekau mo e kau
akonaki; Ko hono
fakahaohaoa ‘oe
kakai mā‘oni‘oni,
mo e ngāue
fakafaifekau, ke
langa hake ‘ae sino
‘o Kalaisi:”



‘Efeso 4:11-12



KO E ME'AFOAKI 'O E 'APOSETOLO

Ko e me'afoaki ko 'eni ke ma'u mo faka'aonga'i 'a e tu'unga fakatakimu'a fakalukufua 'i ha ngaahi siasi lahi, mo ha mafai makehe 'i he ngaahi me'a fakalaumalie 'a ia 'oku fakatokanga'i mo fakahounga'i 'e he ngaahi siasi ko ia.



'Oku nau kamata mo fokotu'u ha ngaahi ngaue pe ngaahi siasi fo'ou.



'Oku lava ke nau 'ilo'i 'a e me'a 'oku finangalo 'a e 'Otua ke fai pea 'oku 'ikai ke nau ilifia ke feinga.



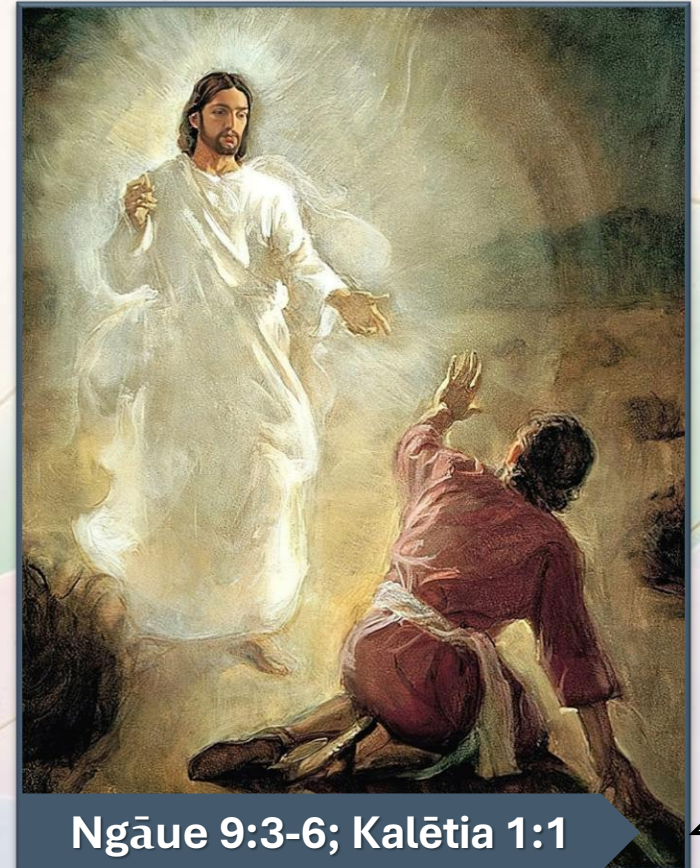
'Oku 'i ai honau ngaahi fatongia ke tokanga'i 'a e ngaahi ngaue fakafaifekau pe ngaahi kulupu fakasiasi.



'Oku nau ma'u ha anga'itangata longomo'ui 'a ia 'oku falala ki he 'Otuá ke ne fai ha me'a pē 'oku fiema'u 'i he ngaahi tu'unga ngali kehe.



'Oku nau fakahaa'i 'a e mafai mo e visone ki he ngaue fakafaifekau 'a e siasi.



Ngaue 8:26-40



ME'AFOAKI 'O E NGAUE FAKA'EVANGELIO

'Oku fekau'aki ia mo hono vahevahe 'o e ongoongolelei 'i he malohi lahi mo e poto'i ngaue 'i ha founga 'e lava ai 'a e hou'eiki tangata mo fafine 'o fakafanongo pea nau hoko ko e kau akonga 'a Sisuu mo e kau memipa falala'anga 'o e sino 'o Kalaisi.



'Oku nau fakahoko 'a e pōpoaki 'o e Tohi Tapú 'i he mā'ala'ala mo e tuipau.



'Oku nau ma'u 'a e malava ke fakahū 'a e ngaahi mo'oni fakalaumālié ki he fetalanoa'aki anga - maheni mo e kau ta'etuí.



'Oku nau fakatukupaa'i 'a e kau ta'etui ke nau tui pea ke nau hoko ko ha kau muimui mateaki 'o Kalaisi.

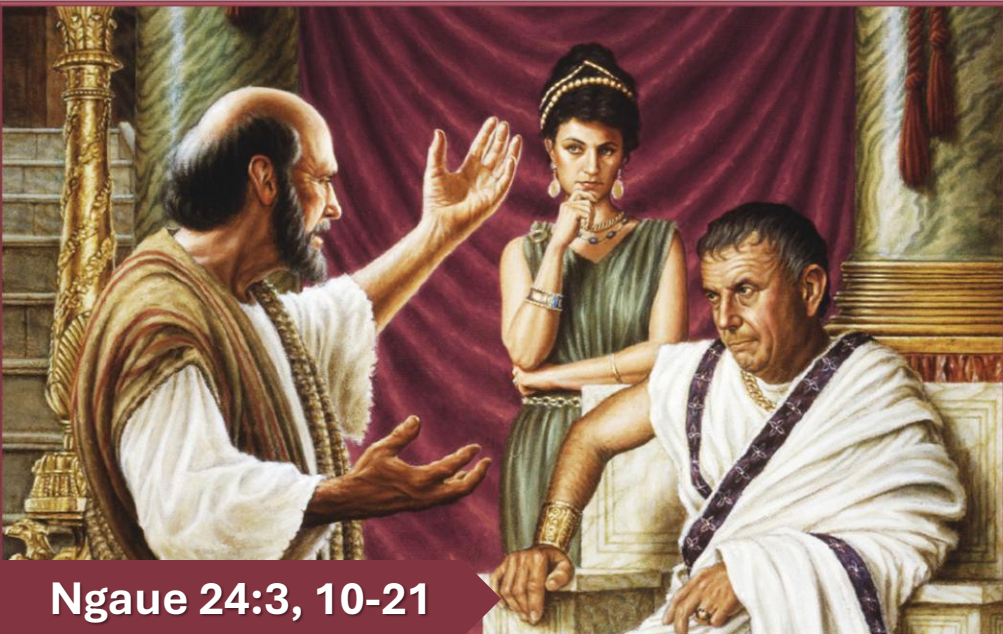


Te nau liliu 'a hono fakamatala'i 'o e ongoongolelei ke fehokotaki mo e ngaahi fie ma'u fakafo'ituitui.



'Oku nau malava ke talanoa faingofua mo e kakai 'oku 'ikai ke nau maheni mo e kakai 'oku 'ikai ke nau 'ilo'i.

Ngaue 24:3, 10-21



ME'AFOAKI 'O E NGAUE FAKAFAIFEKAU MO E TAUKEI

'Oku fokotu'u mai 'e he fa'unga 'o e kupu'i lea ko 'eni 'i he lea faka-Kalisi 'oku fie lea 'a Paula ki he konga 'e ua 'o e ngaue tatau. Ko e faifekau lelei kotoa pe ko ha faiako. Ko Kalaisi 'a e Tauhisipi-Pule ma'ongo'onga na'a Ne tokanga'i mo ako'i 'Ene takanga.

'Oku kau 'i he me'afoaki ko 'eni 'a hono fatongia fakatautaha taimi loloa ki he lelei fakalaumalie 'a ha kulupu 'o e kakai tui kae lava ke lehilehi'i, fakahinohino'i, tokanga'i, mo tataki kinautolu ki he matu'otu'a fakalaumalie mo e anga faka-Kalaisi.



'Oku nau fatongia 'aki hono fafanga 'o e kakai 'i he'enau 'a'eva mo e 'Otua.



'Oku nau fai ha fakahinohino mo ha tokanga'i ki ha kulupu 'o e fanau 'a e 'Otua.



'Oku nau fakahaa'i 'i he'enau mo'ui 'a e 'uhinga 'o e hoko ko ha muimui mateaki 'o Sisuu.



'Oku nau feinga ke tataki 'a e ni'ihiki kehe ke nau talangofua lahi ange ki he 'Otua.



'Oku nau ongo'i ko ha fatongia ke tataki mo malu'i 'a e fa'ahinga kotoa kuo tuku mai 'e he 'Otuá ke nau tokanga'í.

Matiu 5:1-2; Ma'ake 1:21;
Matiu 21:23



Sione
10:11



Ko ho le'o,
ho ivi
takiekina, ho
taimi, ko e
ngaahi
me'a'ofa
kotoa 'eni ki
he 'Otua pea
'oku totonu
ke
faka'aonga'i
ia ke ma'u 'a
e ngaahi
laumalie kia
Kalaisi. VSS
25.4



NGAAHI ME'AFOAKI KEHE



KO E ME'AFOAKI 'O E PULE

Ko e malava ko ia ke mahino lelei 'a e ngaahi taumu'a he taimi ni mo e taimi loloa 'o ha 'iuniti pau 'o e sino 'o Kalaisi, ke mape mo fakahoko ha ngaahi palani lelei ki hono a'usia 'o e ngaahi taumu'a ko ia, pe ke tokanga'i 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni 'oku fie ma'u ke a'usia 'aki kinautolu. Ko kinautolu 'oku nau ma'u 'a e me'afoaki ko 'eni:



Fa'u ha ngaahi founga pe palani ke a'usia 'a e ngaahi taumu'a kuo 'ilo'i.



Tokoni ki he ngaahi minisita ke nau toe lelei mo lelei ange.



Fokotu'u ha maau 'i he moveuveu 'a e kautaha.



Tokanga'i pe fakafekau'aki ha ngaahi fatongia kehekehe ke fakahoko ha ngaue.



Fokotu'utu'u 'a e kakai, ngaahi ma'u'anga tokoni fakapa'anga, ngaahi ngaue, pe ngaahi me'a 'oku hoko, 'o tokanga'i fakalelei mo faka'auliliki 'a e ngaahi fakaikiiki.

Senesi 41:38-49



A man with a beard and curly hair, wearing a brown robe, is working on a large, ornate golden chest. The chest has a cherub on top and is decorated with intricate patterns. He is using a hammer and a mallet to shape the metal. In the background, there are other people and a tent, suggesting a camp or a workshop in a desert setting.

‘Ekesotosi 31:2-5

KO E ME‘AFOAKI ‘O E NGAUE FAKAME‘A

Ko e malava makehe ia ‘oku foaki ‘e he ‘Otua ki ha ngaahi konga pau ‘o e sino ‘o Kalaisi ke faka‘aonga‘i honau nima mo e ‘atamai ke fa‘u mo fa‘u ha ngaahi me‘a ke faka‘aonga‘i ki he ngaue fakafaifekau.



‘Oku nau ngaue ‘aki ‘a e papa, tupenu, vali, ukamea, sio‘ata mo e ngaahi naunau kehe.



‘Oku nau fa‘u ha ngaahi me‘a ‘oku ne fakatupulaki ‘a e ola lelei ‘o e ngaahi ngaue kehe.



‘Oku nau fiefia ‘i he ngaue ‘aki honau nima ke feau ‘a e ngaahi fie ma‘u mo‘oni.



‘Oku nau palani mo fa‘u ha ngaahi me‘a mo e ngaahi ma‘u‘anga tokoni ke faka‘aonga‘i ‘e he potungaue.



‘Oku nau ngaue ‘aki ha fa‘ahinga me‘angaue kehekehe pea ‘oku nau taukei ‘i honau nima.



KO E ME'AFOAKI 'O E TALITALI KAKAI

'Oku kau 'i he me'a'ofa ko 'eni 'a hono fai ha nima 'oku tau'ataina, 'oupeni hausi, mo talitali lelei 'a kinautolu 'oku fie ma'u ha feohi fakakaume'a. 'Oku nau fa'a talitali lelei, me'akai, mo nofo'anga.



'Oku nau 'omi ha 'ataakai 'oku ongo'i ai 'e he kakai 'oku fakamahu'inga'i mo tokanga'i kinautolu.



'Oku nau tokoni ki he kau ha'u fo'ou mo tokoni'i kinautolu ke nau ongo'i 'oku talitali lelei kinautolu.



'Oku nau fokotu'u ha 'ataakai malu mo fakafiemaleie 'e lava ke fakatupulaki ai 'a e ngaahi va fetu'utaki.

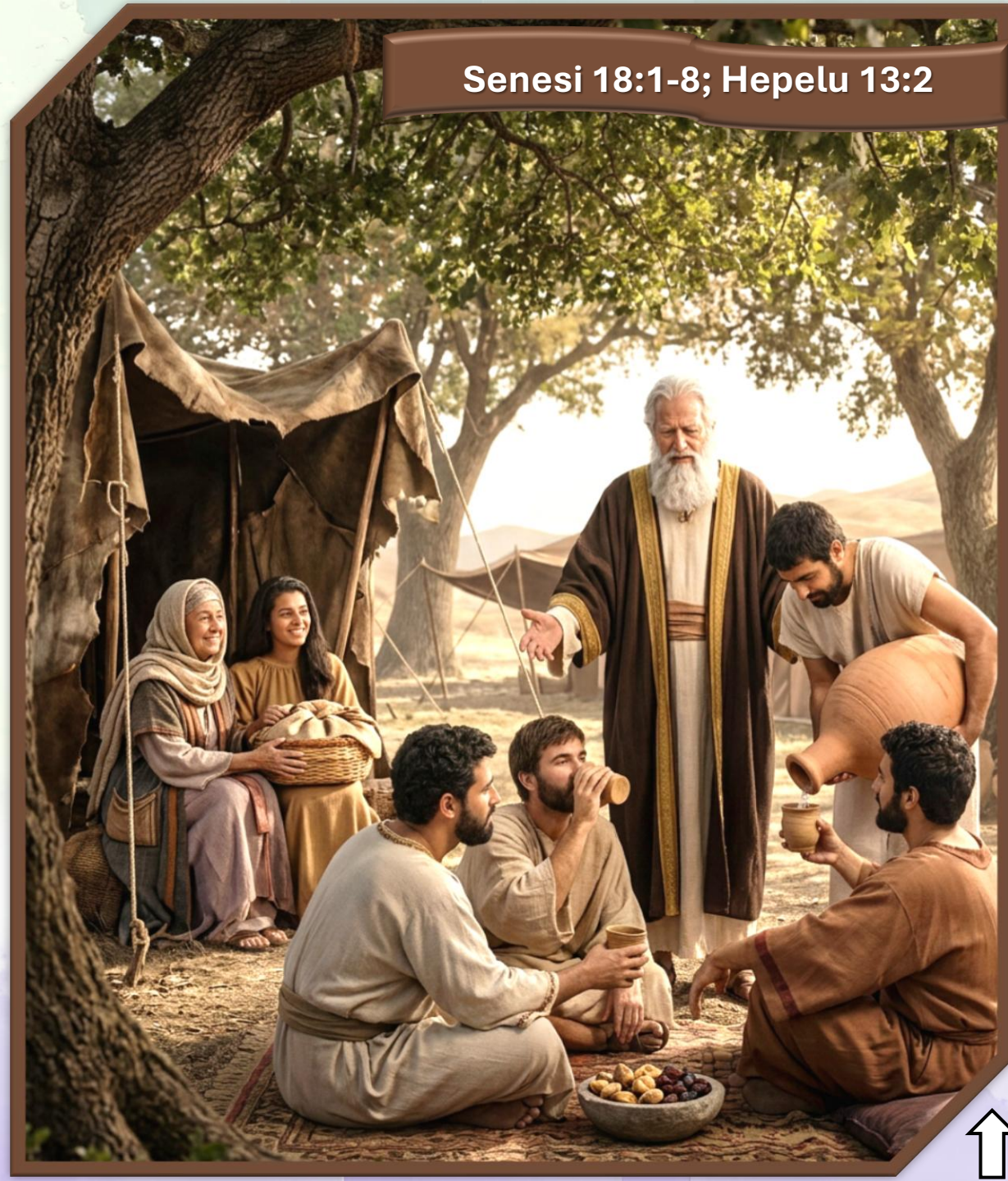


'Oku nau kumi ha ngaahi founa ke fakafehokotaki ai 'a e kakai 'i ha ngaahi va fetu'utaki 'oku mahu'ingamalie.



'Oku nau 'ai 'a e kakai ke nau ongo'i fiemaleie 'i he ngaahi 'ataakai 'oku 'ikaj ke nau maheni mo ia.

Senesi 18:1-8; Hepelu 13:2



**‘Ekesotosi
32:11-14**

KO E ME‘AFOAKI ‘O E TAUKAPO

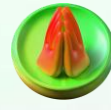
‘Oku kau ‘i he me‘afoaki ko ‘eni ‘a e lotu ma‘u pe ‘i ha vaha‘ataimi loloa ma‘a e ni‘ihi kehe. ‘ Oku nau toutou sio ki he ngaahi tali pau ki he‘enau ngaahi lotú, ‘ i ha tu‘unga lahi ange ‘ i he me‘a na‘e ‘ amanekina mei he Kalisitiane angamahení.



‘Oku nau ongo‘i ‘oku ue‘i kinautolu ke nau lotu ma‘a e ni‘ihi kehe pe ‘i ha fa‘ahinga ‘uhinga.



‘ Oku nau lāu‘ilo faka‘aho ki he faitau fakalaumālie ‘ oku fai.



‘Oku nau tui ‘oku ngaue fakahangatonu ‘a e ‘Otua ‘i he ngaahi lotu fakamatoato ‘a ‘Ene fanau.



‘Oku nau lotu ko e tali ki he fakahinohino ‘a e Laumalie, ‘o tatau ai pe pe ‘oku mahino kiate kinautolu pe ‘ikai.



‘Oku nau faka‘aonga‘i ‘a e mafai mo e malohi ki hono malu‘i ‘o e ni‘ihi kehe.



KO E ME'AFOAKI 'O E MUSIKA

'Oku kau 'i he me'afoaki ko 'eni 'a hono ta ha me'alea pe faka'aonga'i 'a e le'o ke hiva'i 'aki 'a e fakafeta'i ki he 'Eiki. Ke taukei foki 'i he ha'ofanga pe ko kinautolu 'oku hiva 'i he kuaea, kuateti, etc. 'I he founga ni, 'oku ne fakalelei'i 'a e a'usia 'o e lotu 'i he fakataha'anga.



'Oku nau hiva pe ta lelei 'aupito 'a e ngaahi me'alea, pea 'oku nau fiefia ai.



'Oku nau ma'u 'a e fiefia makehe 'i hono hiva'i 'a e ngaahi fakafeta'i ki he 'Otuá, 'o tatau ai pē pe 'oku nau toko taha pe fakataha mo e ni'ihiki kehe.



'Oku nau ongo'i falala ki he fo'i mo'oni ko ia 'e 'aonga 'enau poto fakamusika kiate kinautolu 'oku nau fetu'utaki.



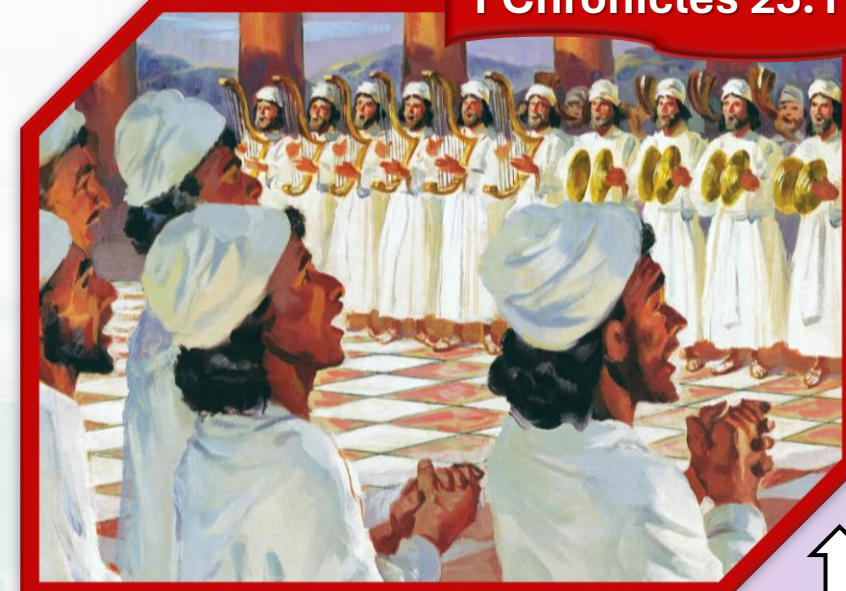
Te nau lava 'o faka'aonga'i 'enau poto fakamusika ke tokoni'i mo ue'i fakalaumalie 'a e ni'ihiki kehe ke hu ki he 'Otua.



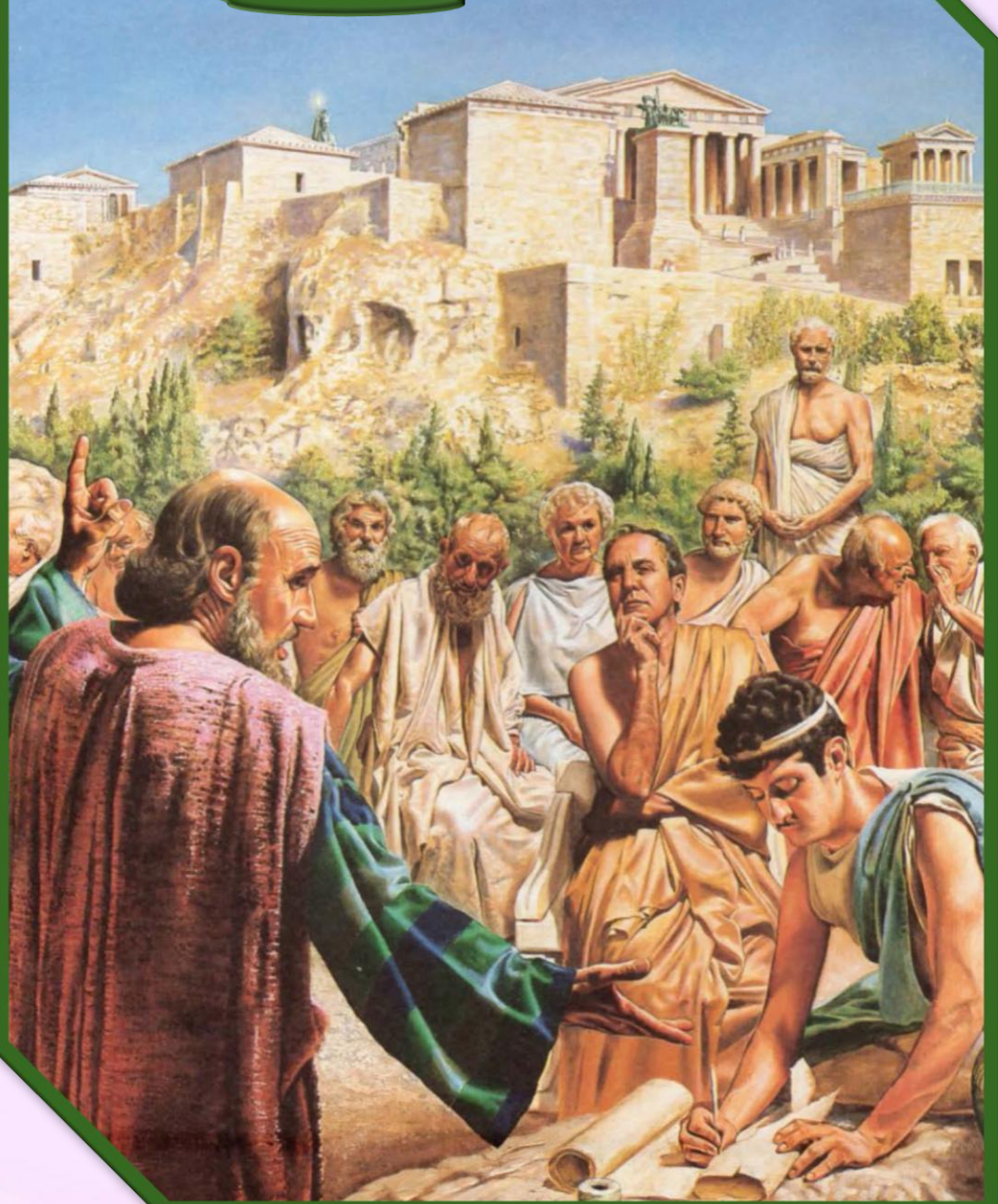
'Oku nau 'ilo'i 'oku fakalotolahi fakalaumalie 'enau hiva pe ta ha me'alea ki he ni'ihiki kehe.



1 Chronicles 25:1



Ngaue 17:16-21



KO E ME'AFOAKI 'O E FULIHI

'Oku kau 'i he me'a'ofa ko 'eni 'a e tokoni faingofua 'i ha anga fakafonua, matakali, pe lea fakafonua 'oku 'ikai 'a'au.

 'Oku nau ma'u ha laumalie lahi 'o e tokanga ki he kakai kotoa pe 'oku te'eki ului 'i he mamani.

 'Oku nau fe'unu'aki kinautolu mo e ngaahi tefito'i mo'oni Fakatohitapu ki he ngaahi 'ātakai kehekehe, 'o ongongofua ki he ngaahi anga fakafonua kehekehe.

 'Oku nau malava ke a'u ki ha ngaahi kulupu 'o e kakai 'o e matakali, lea, pe puipuitu'a fakafonua kehekehe.

 'E lava ke nau fokotu'u ha ngaahi vaha'angatae mohu 'uhinga mo e kakai 'o e ngaahi fonua pe anga fakafonua kehé.

 'Oku nau loto ke tokoni ki he kakai 'oku te'eki ai ke a'u ki ai 'i he ngaahi kolo pe fonua kehe.



ME'AFOAKI 'O E MITIA FAKASOSIALE

'Oku kau 'i he me'afoaki ko 'eni 'a hono faka'aonga'i 'o e ngaahi netiueka fakasosiale 'i ha founa fo'ou mo faka'ofa'ofa ke fakahoko lelei 'aki 'a e ongoongolelei.



'Oku nau 'ilo'i 'a e founa ke tohoaki'i mai ai 'a e kakai mo fakahoko 'a e popoaki kiate kinautolu 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi founa kehekehe 'o e fetu'utaki 'oku 'ikai mata-ki he-mata.



'Oku nau fe'unu'aki kinautolu mo e ngaahi tefito'i mo'oni fakatohitapu ki he fa'ahinga 'o e kau laukonga pe kau fanongo te nau sioloto atu ki he'enau ngaahi popoaki.



'Oku nau malava ke a'u ki ha ngaahi kulupu pau 'o ha kakai he 'ikai ke nau tali 'a e ongoongolelei 'i ha ngaahi founa kehe.



Te nau lava 'o faka'aonga'i 'a e ngaahi mitia kehekehe hange ko e 'Initaneti, letioo, televisone, ngaahi polokalama to'oto'o, etc.



'Oku nau fakamoleki ha taimi 'i hono teuteu'i 'o e naunau 'oku fie ma'u mo ako 'a e ngaahi fie ma'u 'a kinautolu 'oku nau faka'amu ke tokoni'i.





‘Oku kehekehe ‘a e ngaahi founga ngaue ‘a e ‘Otua, pea ‘oku ‘i ai ‘Ene kau tangata ngaue kehekehe ‘a ia ‘oku Ne fakafalala ki ai ‘a e ngaahi me‘afoaki kehekehe. ‘E lava ke hoko ha tokotaha ngaue ‘e taha ko ha tokotaha lea mateuteu; ko e taha ko ha tokotaha fa‘u tohi mateuteu; ‘e lava ke ma‘u ‘e ha taha kehe ‘a e me‘afoaki ‘o e lotu fakamatoato, fakamatoato, mo fakamatoato; ko e taha ko e me‘afoaki ‘o e hiva; mahalo ‘e ma‘u ‘e ha taha ha malohi makehe ke fakamatala‘i mahino ‘a e folofola ‘a e ‘Otua. Pea ko e me‘afoaki takitaha ke hoko ko ha malohi ma‘a e ‘Otua, koe‘uhi he ‘oku Ne ngaue mo e tokotaha ngaue. ‘Oku foaki ‘e he ‘Otua ki he taha ‘a e folofola ‘o e poto, ki ha taha ‘a e ‘ilo, ki ha tui ‘e taha; ka kuo pau ke nau ngaue kotoa pe ‘i he malumalu ‘o e ‘Ulu tatau. ‘Oku fakaiku ‘a e kehekehe ‘o e ngaahi me‘afoaki ki he kehekehe ‘o e ngaahi ngaue; ka "ko e ‘Otua tatau pe ia ‘oku ne ngaue ‘i he me‘a kotoa pe." [1 Kolinito 12:6.]. GW 483.1

Fakatokanga‘i ange: Fakamatala makatu‘unga ‘i he Tohi Tapu, Adventist Bible Commentary, mo e <https://www.recursos-biblicos.com/2025/10/dones-del-espiritu-santo-biblia.html> [Sipeini]